

Krist ne poznaje duhovnih »starosjedilaca«

Mk 7, 31-37

23. nedjelja kroz godinu (Godina B)

Hrvatski radio – 8. rujna 1991.

Gluhonijemi – rijetko ih susrećemo. U prolazu ih većinom ni ne prepoznajemo kad ionako šutke žure ulicom. Tek tu i tamo, kad šetajući razgovaraju među sobom, opaža se da govore rukama, a ne glasom. Slijepih kao da je više u gradu. Vidamo ih kako tapkaju svojim dugim bijelim štapovima kroz mnoštvo te odmah privlače našu pozornost i bude zabrinutost hoće li proći, hoće li uspjeti. Mirno ih možemo promatrati, jer nas ionako ne vide. Uvijek me oduševi njihova hrabrost.

Gluhonijemi ne bude u meni zabrinutost. Uostalom nisu ni nijemi. Samo ne čuju, pa im je teško naučiti naš zvučan govor. Lakša im je veza preko ruku i očiju. Tu i tamo, u posebnim prilikama, nađe se neki provodilac za gluhonijeme na televizijskom ekranu te budi radoznalost i nagadanje koja bi gesta ili znak mogao odgovarati kojem pojmu u izgovorenu tekstu što ga ona druga usta oblikuju za naše uši. Inače, čini se, nemamo mnogo dodira s njihovim svijetom. Pretpostavljamo da većinom žive nekim ipak normalnim životom, pogotovo što danas postoje zavodi i škole koji se brinu da im se takav život većinom i omogući.

I. Jedno sjećanje iz djetinjstva

No nije uvijek bilo tako, barem ne za svakoga. Najjasnije se sjećam plavih šljiva u starom emajliranom vrču. Plašili bi nas, kad im ne bismo bili po volji, onako malene u našem komadićku sigurnoga svijeta kojekakvim dječjim strašilima: krampusom, ciganima, lisicom, vješticom. Jedna je takva posebno djelotvorna figura bila neka osamljena žena koja bi povremeno proseći obilazila zaselak: Pupika Francika, vikali bi za njom.

Inače je neprestano boravilo u okolici podosta Roma, koji bi dolazili i odlazili, logorovali na velikoj općinskoj livadi i pasli na njoj svoje mršave konje. Susretali bismo ih češće: žene koje bi obilazile kuće proseći, tu i tamo neki muškarac s medvjedom na lancu. Čudilo me uvijek iznova koliko su im djeca bila plaha, uvijek bismo ih natjerali u bijeg iako nismo ozbiljno mislili. Nisu mi ostali u uspomeni kao nešto što bi me ugrožavalo ili se ružno javljalo u djetinjim tjeskobnim snovima. Bilo je tu još nekih drugih prosjaka, koji bi se po nekom samo njima poznatom kalendaru

povremeno pojavljivali, kao i starac koji je krpao lonce, ili pak neki zalutali trgovački putnik koji je za velike gospodarske krize pokušavao prodati nešto i na mjestima daleko od svoje uobičajene putanje.

Francisku sam po prvi put vidio izbliza – nije bilo straha, jer se okupilo cijelo dvorište – u neko kasno ljetno poslijepodne. Sjedila je na stubama pri ulazu u kuću okružena radoznalima. Teško mi je reći koliko joj je bilo godina, ali nije više bila mlada – morala je, sudeći po podrugljivu imenu »lutkice«, biti u mladosti nekako pristala, ili se barem oko toga trudila. Sad je bila u nečem što se nije moglo nazvati ni haljinom ni prnjama, okružena kojekakvim zamotuljcima uz onaj već spomenuti vrč napola pun plavih šljiva. Ne bih više znao tko se sve okupio oko nje pred kućom i što se govorilo, ali je prizor nekako sličio na cirkus. Što će učiniti ta vrsta životinje ako je dirneš? Da vidimo kako se miče! Neka je koščata susjeda zgrabila vrč sa šljivama i pošla kao da će ga oteti. Pupika se uzrujala, razljutila i počela njakati i groljiti – to se valjda htjelo – svojim glasom koji se nikad nije uspio uobličiti u nešto slično ljudskom govoru. Dakako da je bila gluha. Kad ne čuješ, kako da ne budeš sumnjičav. Razumije se da je sve svoje trebalo nositi sa sobom i dobro paziti. A teško je sve obaviti samo očima. Eksperiment je, uostalom, uspio; vratili su joj, zatim, vrč sa šljivama. Najgora smo zapravo bili mi, djeca, kad bismo, s osjećajem sigurnosti što ga pruža čopor, u svojoj prirodnoj bezosjećajnosti porugama i povicama pratili gluhu ženu koja bi se goropadno okretala, prijetila i razmahivala se štapom kao da tjera jesenske ose kad bi joj se netko drskiji više približio.

Ljudi su skloni, iz neke čudne samoobrane, valjda da bi potvrdili sebi i drugima da su »normalni«, pokazati se solidarnima sa zdravima, a nadmoćnima nad onima koji to nisu, rugati se na vrlo ružan način čineći oštećene predmetom svoje zabave.

II. Mucavac iz današnjeg evanđelja

Još jedna fotografija u sjećanju: malena rimska tržnica – žurimo na jutarnja predavanja – na trgu vreva. Probija se mladić na biciklu i kad su mu usta na visini uha nekog starca koji polagano kroči sav predan nekom svojem cilju što ga nitko ne vidi, vikne mu nešto svom snagom u uho, iz objesti ili iz potrebe za nekom ludom provjerom. Starac ni da trepne.

Možda je krivo, ali tako nekako zamišljam i mucavca kojega su doveli pred Krista. Kako je teško ne moći razumjeti! Znam koliko me zaboljelo kad sam još malen – lice mi je dopiralo tek do majčinih koljena – slušao kako majka i stariji brat razgovaraju i smiju se, a meni nije bilo pristupa, jer još nisam znao što znače riječi. Kao da je između njih bilo nešto dra-

gocjeno iz čega sam bio bespomoćno isključen i što se nikad više nije moglo nadoknaditi.

Ne znam, kažem, je li onaj gluhi mucavac bio iste sudbine kao ti upravo spomenuti. Očito da je imao nekih prijatelja koji su se zauzeli za nj. Čuli su – on nije mogao – da je neki izlječitelj došao u njihov kraj. Tako su ga donijeli pred Krista i zamolili »da stavi na nj ruku«. Ruke su organi kojima nešto činimo, obavljamo većinu naših poslova... Htjelo se da Krist nešto učini, da stavi ruku na mucavca.

I doista, čitajući Evandjelje, čini se kao da se izvodila neka magija: Isus utiskuje svoje prste u uši gluhoga, pljune, dotakne se njemakova jezika, uzdahne, pogleda u nebo, izgovori riječ. Tako nam je to opisao očevidac koji je stajao podalje i motrio.

No kako je to moglo izgledati sa stanovišta samog gluhonijemog. Kako bi on mogao znati što će mu se dogoditi. Kojim su sve lijekovima i meto-dama, možda još od njegova djetinjstva, pokušavali da ga izliječe, učine normalnim? Smijemo pretpostaviti da je čovjek bio zastrašen. Ta doveli su ga, nadajmo se ne silom, da njemu bude nešto učinjeno. A koliko je povjerenja na osnovi svog dosadašnjeg iskustva mogao imati prema ljudima? Nije li trebalo da najprije on sam shvati o čemu je riječ?

Jamačno ga je zato Krist poveo na stranu, da bude sam s njim, izvan toga mnoštva, i dobrohotnih i zauzetih, i radoznalih i nametljivih. Tako su te magične geste samo govor Kristovih ruku samom gluhom mucavcu o nečem što je u njemu ostalo nedovršeno i što je sada valjalo nadopuniti zajedno s Kristom. Prsti koji mu prodiru u uši otvaraju prolaz do njegova zatvorena sluha. Trebalo je upozoriti na nebo, oduvijek simbol Božje sile, prisjetiti se – kako je Krist često govorio da Bogu ništa nije nemoguće. Kako je moguće nadati se ičemu ako smo se već otrprve predali, kako uopće od srca poželjeti nešto što smatramo nemogućim? Ali ako ima nešto veće od nas, nešto gdje više ne vrijede naše granice, nije li to mjesto gdje može oživjeti naša nada? Već sama svijest o tome začetak je promjene. Udahnuti, prihvatiti snagu koja nas obuhvaća i oživljava. Teško je reći što je mucavac mogao znati o teologiji, ali smijemo pretpostaviti da je u tome razgovoru s Kristom najprije bio duhovno otvoren, da se našao odjednom na pragu nove dimenzije svojega života koju prije nije mogao ni slutiti. Kristovu riječ: »Effata – otvori se!« mogao je već prihvatiti svojim otvorenim ušima.

Riječ je o čudu. Nije, naime, dosta po prvi put moći čuti da bi se moglo govoriti. Nije, dakle, riječ o uspješno izvedenoj proceduri prema naptku medicinskog umijeća, nego o daru, o nadopuni svega što je mucavcu nedostajalo da može biti potpun čovjek među ljudima.

Prirodno je da je djelo izazvalo senzaciju. Možemo zamisliti ljude kako su pričali – tko ne bi? – i prepričavali događaj, kako su se natjecali da budu prvi koji bi donijeli vijest, kako su ispravljali i nadopunjavali jedni druge u opisu događaja, govorili o svojem doživljaju, jer se i njima nešto dogodilo.

Zašto Krist zabranjuje da pričaju? Ne vjerujem da bi upotrijebio lukavstvo da zabranom navodi ljude da mu prave propagandu. Ne mogu ga zamisliti ni tako kao da iz skromnosti odbija tuđe priznanje i hvalu nadodajući još jednu krepost svomemu liku. Vidimo iz drugih mjesta u Evanđelju da je bio izvan takvih mehanizama. Ljudi su bili uzbuđeni i sretni da imaju nekoga tko može činiti takva djela. Ima mjesta u evanđeoskom tekstu gdje se govori kako bi ljudi po selima preda nj stavljali bolesnike da ih ozdravi. I činio je to, ali se nećkao da postane nešto kao slavan i glasovit liječnik, jer mu ni to nije bio prvotni cilj. Nije mu bilo do toga da se istakne kako može nešto što ne mogu drugi, nego mu je nauk smjerao na to da u samim ljudima probudi Božju silu, da se oni sami preobraze, »otvore«, kako ovdje kaže...

III. »Effata« – moć uzajamne komunikacije

U tom kontekstu Kristova riječ »Effata« dobiva daleko šire značenje od ključa koji otvara vrata fizičkih osjetila. Ako smo već jednom rekli da je komunikacija s drugima nešto bitno za čovjeka, nešto što ga upravo čini čovjekom, tada znamo da se svaka nemoć na tom polju osjeća kao neko smanjivanje punine ljudskoga. Već je naše ponašanje prema tzv. hendikepiranima većinom očit znak – koliko god se trudili da ga prikrijemo – da je nešto iskrivljeno u našem odnosu prema njima. Normalno je komuniciranje više ili manje ometeno, te smo skloni da ih ne smatramo pravim ljudima. Kako pristupiti takvom čovjeku da bismo mogli reći kako ga doista razumijemo: kako obuzdati osjećaj čuđenja ili, možda, odvratnosti, ili pak naše samilosti, koja često vrijeđa više nego ruganje? Kako ne pobjeći, a opet ne biti nametljiv, dati iskren odgovor, ali takav koji prihvaća? Koliko je tu potrebno stvaranja iz naše nemoći i zatvorenosti, gdje smo zapravo imali samo sreću, ili milost, zdravih osjetila? Tu smo samo pedalj daleko od sudbonosna pitanja – sada više nije riječ samo o osjetilima – nismo li mentalno i mi, svaki na svoj način, neki gluhi mucavci kad je riječ o mogućnosti razumijevanja i razgovora s drugima. Je li potrebno da spomenem ovu nemogućnost da se čuje i razumije u ovim neprestano uzaludnim pokušajima političkih razgovora? Postoji, očito, i duhovna hendikepiranost, gdje nekad nema jednostavno smisla za

nešto, svejedno je li to, na kraju, potječe iz neke neinformiranosti ili nezanimanja ili iz nemogućnosti da se uopće vidi postojanje nekog duhovnog prostora i njegovih mogućnosti.

Ne znam je li vam se ikada dogodilo, da je čovjek živio više ili manje zadovoljno dugo godina, na svoj način sit ili čak zasićen, s osjećajem da je već sve važno doživio, da je došao do granica s onu stranu kojih više nema ništa, da je bio uvjeren kako nije moguće misliti da bi još bilo nečesa što bi ga svojom pojavom moglo potresti, i kako je, možda, tek kroz neku krizu koju mu je život nametnuo, doživio da se u njemu otvorila neka vrata u novo svjetlo s toliko uzbudljivih krasota, koje nikad nije bio osjetio niti ih mogao slutiti u svome posljednjem uvjerenju da već sve posjeduje. Neka pomišljam koliko bi nekog gluhog koji bi kojom milošću Božjom počeo čuti morala očarati sva golemo domena muzike, najednom sve novo i svježije i još nedoživljeno. Ili moći uzeti u ruke knjigu dobrih pjesama – koliko ima samo jezika i govora! – i čitati na glas polagano, kušajući riječ po riječ...

No Kristov »Effata!« vodi dalje preko svake prebrzo ukopane granice. Krist ne poznaje duhovnih starosjedilaca. Njegov govor o Bogu kao Ocu opravdava tu apsolutnu otvorenost. Pred kim bismo inače mogli smoći toliko povjerenja i opravdane smjelosti da zakoračimo preko ograde naše teško stečene duhovne sigurnosti, koja je možda sigurnost samo zato što je slučajno do sada ništa nije ozbiljno ugrozilo, u posizanju za ponuđenim darom cjelovitosti, »iscjeljenja« naše gluhoće za govor života.

Vjekoslav Bajsic

Preuzeto uz dopuštenje Kršćanske sadašnjosti d.o.o., Zagreb, iz knjige: Bonaventura Duda (prir.), Još nam uvijek govore, Zagreb, Kršćanska sadašnjost 1994., 71-78.